

besættelsen med dertil hørende kommunist-forfølgelse, Danmarks og Norges indtræden i Atlantpagten og modtagelse af Marshall-hjælp og samme landes ansøgning om optagelse i EF.

Det er forf.s opfattelse, at Sovjetunionens eksempel har øvet stor indflydelse på udviklingen i Skandinavien, især måske på 30'ernes økonomiske politik. Socialdemokraternes anti-kommunisme havde iflg. Kan den funktion at gøre socialdemokraternes program acceptabelt i småborgerskabets øjne. Storbourgeoisiet er på sin side klar over, at den socialdemokratiske politik ikke var og ikke er noget anslag mod det eksisterende samfundssystem. Skandinaviske kommunister går dog på den anden side ikke ram forbi: gentagne gange kritiseres de for sekteriske tendenser, dogmatisme og indbyrdes splid. De bebrejdes også for for sent at have ændret deres stil; i mellemtiden havde den »højreopportunistiske« Aksel Larsen dannet SF og dermed fået tag i DKPs potentielle massebasis. De svenske kommunister klarede sig bedre. Den nye venstrebevægelse fra 60'erne finder Kan både broget og umoden.

Det kan ikke undgås, at der indsniger sig enkelte fejl i en fremstilling af denne slags. Københavns borgmester i 1660 hed Nansen, ikke Hansen; I. G. Bernstorff plejer at hedde J. H. E. Bernstorff; fremstillingen af Marts-krisen i 1848 har ligesom sprunget et led over; og man kan ikke bebrejde de danske socialdemokrater, at de ikke realiserede deres socialistiske program i 30'erne under henvisning til, at de havde et solidt parlamentarisk flertal. Dette har danske socialdemokrater aldrig haft, og i 30'erne havde de kun flertal sammen med de radikale. Denne misforståelse møder man i snart sagt alle sovjetiske fremstillinger, og det var vel på tide at få den udryddet, i det mindste i de seriøse værker.

Bogen ville have været endnu mere værdifuld, og dens anvendelighed som håndbog større, hvis den havde været forsynet med et person- og sagregister, og hvis litteraturfortegnelsen også havde indeholdt speciallitteratur til de forskellige emner, der er behandlet. Begge dele ville have været overkommeligt.

BENT JENSEN

N. E. Nosov og I. P. ŠASKOL'SKIJ (red.): *Istoričeskie svjazi Skandinavii i Rossii IX-XX vv. Sbornik statej.* (De historiske forbindelser mellem Skandinavien og Rusland fra det 9. til 20. årh. En artikelsamling). Akademija NAUK SSSR, Institut istorii SSSR, Leningradskoe otdelenie. Trudy, vypusk 11. (Sovjetunionens Videnskabernes Akademi, Historisk Institut, Leningrad-afdelingen. Værker, nr. 11). Leningrad, Izdatel'stvo »Nauka«, 1970. 402 s. Ill. 1,97 rubel.

Udgivelsen motiveres i indledningen med, at både Sovjetunionen og de skandinaviske lande er interesseret i en styrkelse af de fredelige, mellemstatslige relationer, og at det derfor er nyttigt at erindre sig, hvordan alsidige, fredelige relationer i fortiden udviklede sig mellem de pågældende stater. Hvor stor nytte historiske sysler har for den samtidige politiske udvikling er vel et åbent spørgsmål, men det er under alle omstændigheder en nyttig samling artikler, der hermed foreligger fra Leningrad. Skt. Petersborgs/Leningrads store rolle som for-

midler af politiske, kommercielle og kulturelle forbindelser understreges i indledningen, ligesom i det hele taget denne bys position som et centrum for studiet af russisk/sovjetisk-skandinaviske relationer kraftigt fremhæves. Ja, man mener ligefrem, at det er helt »lovmæssigt« – et meget populært begreb i sovjetisk historisk terminologi – at Leningrad i de senere år, hvor interessen for studiet af de skandinaviske lande er vokset betydeligt, påny er blevet et vigtigt centrum for sovjetisk skandinavistik.

Det er i alle fald ikke nogen ringe præstation, der her er tale om; samlingen er blevet forberedt af Historisk Institut, men har medarbejdere fra en række videnskabelige institutioner i Leningrad (Det centrale statslige historiske arkiv, Universitetet i Leningrad, Det pædagogiske institut m.fl.). Man har bevidst bestræbt sig på at kaste lys over de russiske forbindelser med Danmark og Norge, efter at forbindelserne til Sverige i mange år har stået i forgrunden. Afhandlingerne er grupperet i tre afdelinger: i den første behandles politiske og økonomiske relationer, i den anden kulturelle forbindelser, og i den tredje afdeling behandles forskellige kildespørgsmål.

Fælles for alle bidragene er en afslappet og upolemisk tone; kontinuiteten mellem den førrevolutionære og den sovjetiske forskning understreges, og flere af artiklerne kan ligefrem tjene som en introduktion til de emner, de behandler, takket være de fyldige henvisninger til litteratur og kilder. Dette gælder f.ex. *Šaskol'skijs* oversigt over de økonomiske relationer mellem Rusland og Danmark/Norge i det 9. til 17. årh. på grundlag af allerede offentliggjort materiale og med inddragelse af såvel russisk som vestlig litteratur. I nær tilknytning hertil behandler *N. A. Kazakova* udførligt de russisk-danske handelsforbindelser i slutningen af det 15. og begyndelsen af det 16. årh., i øvrigt med benyttelse af delvist samme kildemateriale (en hovedkilde er Ščerbačevs forskellige kildepublikationer af dansk materiale fra Rigsarkivet). *L. I. Ivina* har skrevet om den danske resident Butenant von Rosenbusch' aktiviteter vedr. bygningen af den russiske flåde i slutningen af det 17. årh., tilsyneladende uden at kende Knud Rasmussens artikel om samme emne i *Historisk Tidsskrift* 12. rk. I (1965). v. Rosenbusch var iflg. Ivina en af de vigtigste personer ved opbygningen af den russiske flåde. *M. A. Kogan* har skrevet om Struensee og Rusland og er især optaget af at eftervise, at den »progressive« Struensee stræbte efter at bevare gode relationer til Rusland, og dermed i udenrigspolitisk henseende var i overensstemmelse med sin forgænger. *V. A. Šiškin* har behandlet oprettelsen af sovjetisk-skandinaviske økonomiske forbindelser i perioden 1917–1923 på grundlag af sovjetisk trykt og utrykt materiale. Iflg. forf. var de politisk-økonomiske relationer til de skandinaviske lande i perioden 1917–1921 af væsentlig betydning for RSFSR, der herigennem fik tilfredsstillet nogle væsentlige behov. Efter normaliseringen af forholdet til England og Tyskland i 1921 af-tog Skandinaviens betydning, men de økonomiske forbindelser banede senere vejen for den politiske anerkendelse af det nye russiske regime.

De her omtalte artikler er kun et lille udsnit af de i alt 22 bidrag, samlingen omfatter, men som det vil føre for vidt at komme nærmere ind på. Bogen er forsynet med et udmærket navneregister, der fortegner såvel de i afhandlingerne behandlede personer som forfatterne til den benyttede litteratur. Der er også en meget kort sammenfatning af artiklernes indhold på svensk. Man må håbe,

at der i fremtiden vil komme flere af den slags artikelsamlinger, der sammen med årbogen *Skandinavskij sbornik* kan bidrage til udviklingen af den sovjetiske skandinavienforskning.

BENT JENSEN

BRIAN HARRISON: Sydöstasiens historie. Dansk udgave ved NIELS STEENSGAARD. Haases Facetbøger 1969. 301 s. Ill. og kort.

Brian Harrisons utmärkta bok utkom första gången 1954 och i en starkt bearbetad upplaga 1963 (1966). Harrison, som har varit Senior Lecturer i historia vid Malayauniversitetet och därefter professor vid Hongkongs universitet och nu är verksam i Australien, är väl förtrogen med Sydöstasien.

Bokens målgrupp, betonar förf., är de historiestuderande, inte specialisterna. I Skandinavien har vi dock inte många specialister på asiatisk historia som inte har åtskilligt att lära av Harrisons kunniga stoffurval och -disposition; både universitetslärare och studenter kan dra nytta av denna lättöverskådliga och kortfattade historik över Sydöstasien från Javamänniskan till Mekongprojektet.

Boken är strikt kronologiskt disponerad. Förf. följer de större rikena och kulturerna och betonar kulturpåverkan från Kina, Indien, arabvärlden och västerlandet. Ekonomiska aspekter beaktas, men underordnas i regel de kulturella och politiska. Tyngdpunkten ligger på de äldre avsnitten, som är relativt fylliga; de är komprimerade utan att vara tröttande detaljerade. Flertalet väsentliga problem berörs, och alla regioner behandlas – med registrets hjälp kan läsaren därför använda boken som referensverk. Kartor och tidstavla underlättar för läsaren, och för den som vill fördjupa studierna finns listor över engelskspråkig och skandinaviskspråkig litteratur.

Förf. har vinnlagt sig om objektivitet och i stort sett lyckats väl. De få undan- glidande raderna om Vietnam under de senaste decennierna kunde ha varit bättre formulerade, men en sådan kritik skall inte undanskumma bokens förtjänster. Harrison bygger på en omfattande litteratur om de enskilda länderna, men han framlägger också sin egen – väl underbyggda – syn på många problem. En av bokens förtjänster är att utvecklingen i SÖ-Asien ses mot och jämförs med utvecklingen i andra delar av Asien och i Europa.

I en komprimerad och kortfattad framställning är stoffurvalsprinciperna viktiga. Man kan t.ex. hävda att Indonesien och Filippinerna behandlats utförligare än Vietnam. Men väsentligare är frågan om inte boken är något för europacentrerad, alltför utförlig – i förhållande till totala omfånget – när det gäller den europeiska kolonialpolitiken och alltför kortfattad när det gäller nationalism, statsbyggande och konsolideringsförsöken i de nya staterna. Det märks här att första upplagan kom redan 1954.

Som ett mera modernhistoriskt inriktat alternativ till Harrison kan tänkas Bastin – Benda, *Sydöstasiens moderna historia* (W&W 1971), som skildrar perioden från 1500-talet men lägger tonvikten på 1900-talet. Ett annat alternativ – eller komplement – är *Sydöstasien*, utg. av S. Egerod, K. Glamann och P. Mohr (Akademisk Forlag/Studentlitteratur, november 1971).

KARL-REINHOLD HAELLQUIST